

DET KONGELIGE
NÆRINGS- OG FISKERIDEPARTEMENT

I henhold til liste

Deres ref

Vår ref
17/3462

Dato
23.06.2017

Høring av forslag om tilpasning av regelverket for rensefisk

Innhold

1.	Innledning	1
2.	Bakgrunn	2
2.1	Lakselus i norsk oppdrettsnæring	2
2.2	Legemiddelbruk i norsk lakseoppdrett	3
2.3	Bruk av rensefisk – status	4
3.	Forslag til endring av forskrifter for tilpasning til rensefisk	5
3.1	Systematikk.....	6
3.2	Forslag til ny definisjon av "rensefisk"	6
3.3	Fase A: Fangst og transport av rensefisk	7
3.3.1	Forskrift om utøvelse av fisket i sjøen (utøvelsesforskriften).....	7
3.3.2	Forskrift om krav til fartøy som skal fiske og føre fangsten levende	8
3.4	Fase B: Installasjon for midlertidig oppbevaring av rensefisk	8
3.4.1	Krav om akvakulturtillatelse	8
3.4.2	Forskrift om etablering og utvidelse av akvakulturanlegg.....	9
3.4.3	Akvakulturdriftsforskriften	10
3.4.4	Rømmingssikring	10
3.4.5	IK akvakultur.....	11
3.5	Fase C: Bruk av rensefisk i akvakulturanlegg med matfisk eller stamfisk.....	11
3.5.1	Krav om tillatelse	12
3.5.2	Akvakulturdriftsforskriften	13
3.5.3	NYTEK-forskriften og IK-Akvakultur	14
3.6	Fase D: Transport av akvakulturdyr fra midlertidig oppbevaring og mellom akvakulturanlegg for matfisk	15

3.6.1	Økonomiske konsekvenser for endring av <i>forskrift om transport av levende akvakulturdyr (transportforskriften) 9a første ledd</i>	16
3.7	Fase E: Akvakultur av rensefisk, inkludert stamfisk og settefisk av rensefisk	16
3.7.1	Krav om tillatelse	17
3.7.2	Akvakulturdriftsforskriften	17
4.	Forholdet til naturmangfoldloven	18
4.1	Bruk og oppdrett i områder der rensefisk har sitt naturlige utbredelsesområde....	18
4.2	Rensefisk som et alternativ til kjemiske lusemidler	19
4.3	Oppdrettet rensefisk som et alternativ og supplement til villfanget rensefisk.....	20
4.4	Konklusjon.....	20
5.	Økonomiske og administrative konsekvenser.....	20

DET KONGELIGE
NÆRINGS- OG FISKERIDEPARTEMENT

1. INNLEDNING

Nærings- og fiskeridepartementet sender med dette på høring forslag til regelverksendringer for tilpasning til bruk, oppdrett og oppbevaring av rensefisk, som omfatter forslag til endringer i følgende forskrifter:

- akvakulturdriftsforskriften
- laksetildelingsforskriften
- forskrift om transport av akvakulturdyr (transportforskriften)
- forskrift om etablering og utvidelse av akvakulturanlegg, zoobutikker m.m.
- forskrift om krav til fartøy som skal fiske og føre fangsten levende
- forskrift om utøvelse av fisket i sjøen
- forskrift om internkontroll for å oppfylle akvakulturlovgivningen
- lakselusforskriften

Regelverksendringene gjelder i all hovedsak akvakulturregelverket. Formålet med forslaget er å oppdatere regelverket, slik at det er bedre tilrettelagt for miljøvennlig avlusning i lakseoppdrettsnæringen, samt ivaretagelse av naturens mangfold. Endringene gjelder i korte trekk:

- oppdatering av regelverket, slik at det er bedre tilpasset dagens oppdrett, bruk og oppbevaring av rensefisk
- utvidelse av virkeområdet i akvakulturdriftsforskriften til å omfatte rensefisk (og ikke bare leppefisk)
- avgrensning mot levende fisk i transportregelverket

For å unngå dobbeltregulering og uklarheter, foreslås enkelte mindre justeringer og avgrensninger i forskrift om krav til fartøy som skal fiske og føre fangsten levende og forskrift om utøvelse av fisket i sjøen, som regulerer villfanget fisk.

Det er viktig å sikre at både vill og oppdrettet rensefisk, som er et nytte- eller arbeidsdyr i norsk oppdrett, høstes, oppdrettes, brukes og oppbevares på en bærekraftig måte som ivaretar hensynet til dyrenes helse og velferd og naturens mangfold. For å sikre en helhetlig forvaltning av både vill og oppdrettet rensefisk, foreslås enkelte strukturelle grep i regelverket. Selv om de foreslåtte endringene vil kunne påføre næringen enkelte nye plikter, er hensikten med forslaget først og fremst å treffe målrettet der det er nødvendig, og

formalisere etablert praksis i en næring som i løpet av de siste årene har blitt mer profesjonalisert.

Et høringsforslag om samme tema ble sendt på høring 9. februar 2012, men endringene ble ikke endelig fastsatt. Bruken av rensefisk har siden 2012 endret seg, og det forekommer nå i større grad oppdrett av slik fisk. Behovet for at regelverket tilpasses dagens rensefiskbruk er derfor minst like stort i dag som i 2012. Departementet har derfor foretatt en ny gjennomgang av forslaget som ble sendt på høring i 2012, og foretatt enkelte oppdateringer og justeringer etter dagens behov for tilpasninger i regelverket.

Vi gjør også oppmerksom på at Mattilsynet den 1. april 2016 sendte på høring forslag til endringer i akvakulturdriftsforskriften. [Mattilsynets forslag](#) har innvirkning på endringene som foreslås i herværende høringsforslag, og det er tatt høyde for i dette høringsbrevet.

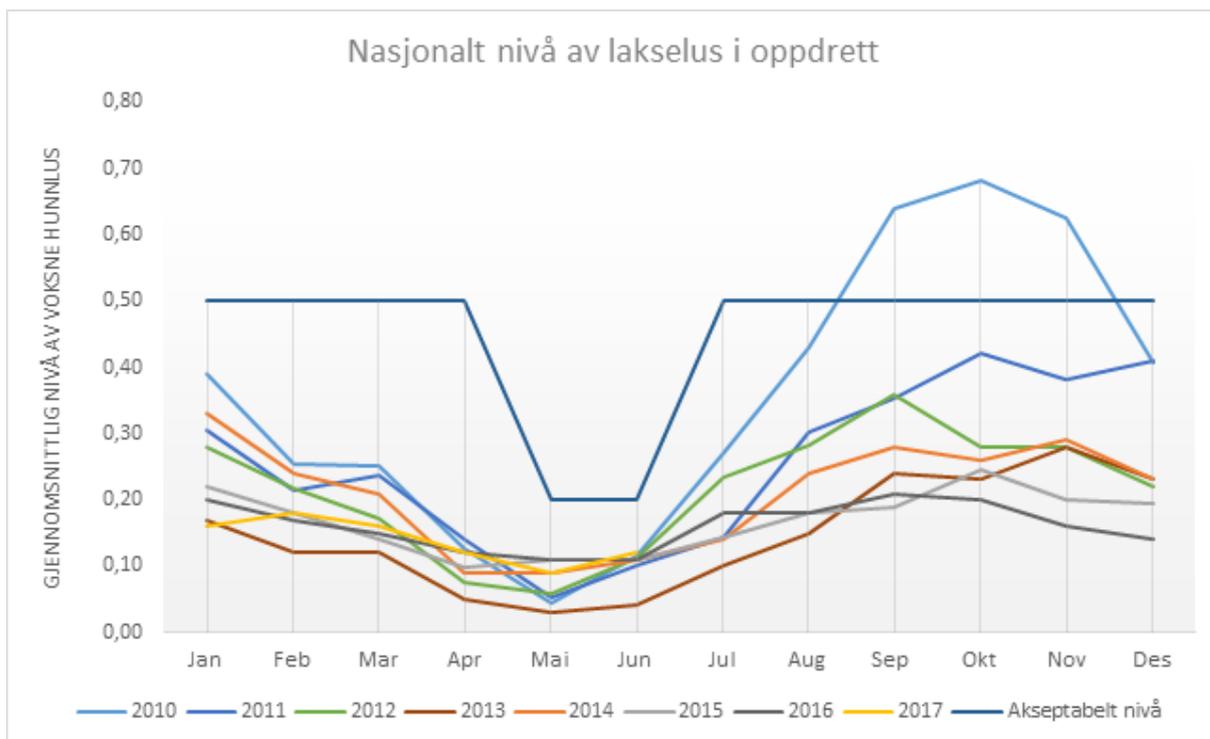
2. BAKGRUNN

2.1 Lakselus i norsk oppdrettsnæring

Lakselus er en stor utfordring i norsk lakseoppdrett. Effektiv avlusning i oppdrettsanleggene bidrar til å beskytte bestandene av villaks og sjøørret, og kontroll på lakselus er en forutsetning for næringens fremtidige vekst. På grunn av problemer med nedsatt effekt av kjemiske avlusningsmidler, har det blitt nødvendig å utvikle ikke-medikamentelle metoder for lusekontroll, for eksempel ved luseskjørt, laser, ulike mekaniske behandlinger og ulike former for lukket merdteknologi. I løpet av de siste årene har bruk av rensefisk blitt et velfungerende og nyttig alternativ eller supplement til kjemiske avlusningsmidler.

Siden august/september 2013 har sjøtemperaturen ligget 1-2 grader over gjennomsnittet for 10-års-perioden 2002-2012, spesielt på Sør-Vestlandet. Dette har stor betydning for lakselusens utviklings- og formeringspotensial. Som grafen under illustrerer, har gjennomsnittlig antall voksne hunnlus i oppdrett de siste årene variert noe. Høsten 2010 skiller seg ut i negativ retning.

De siste årene har oppdretterne blitt stadig flinkere til å kontrollere lakselusnivået, blant annet ved hjelp av rensefisk i større deler av produksjonstiden, også gjennom vinteren og våren. Dette skyldes spesielt økt satsing på rognkjeks, men også bedre røkting og overlevelse av leppefisk gjennom vinteren. Likevel ser vi i enkeltområder, og på enkelte lokaliteter at nivåene av lakselus kan bli høye. Mattilsynet har siden starten av 2015 hatt gående en kampanje der de fokuserer på lokaliteter hvor det har vært vedvarende eller gjentakende overskridelser av reglene i luseforskriften, og har så langt gjort vedtak eller utstedt varsel om vedtak om redusert MTB på over 30 lokaliteter.

Figur 1: Nasjonalt nivå av lakselus fra 2010 - 2017. Kilde: www.lusedata.no

2.2 Legemiddelbruk i norsk lakseoppdrett

Bruken av legemidler i oppdrett er strengt regulert. Det er kun tillatt å bruke legemidler som er godkjent av Statens Legemiddelverk (SLV). Godkjenning av legemidler er en omfattende prosess hvor også mattryggheten og miljøeffektene vurderes. Det er kun autoriserte veterinærer og fiskehelsebiologer som har lov til å skrive ut resepter på legemidler til fisk. Det skal sikre at det kun brukes godkjente legemidler og at de brukes på riktig måte. Det er også strenge regler for hvor lang tid det skal gå mellom medisiner og slakting av oppdrettsfisk. Det sikrer at oppdrettsfisken ikke skal inneholde skadelige stoffer som kan overføres til forbrukeren (tilbakeholdelsestid).

For å ta vare på villaksen og sjøørreten, må nivåene av lakselus i oppdrettsanleggene være lave. Det er derfor grunn til å tro at rensefisk i fremtiden også vil være et viktig og fornuftig alternativ og supplement til legemidler. En videre uregulert bruk av villfanget eller oppdrettet rensefisk kan imidlertid få konsekvenser for de viltlevende populasjonenes bestandssituasjon og utbredelse.

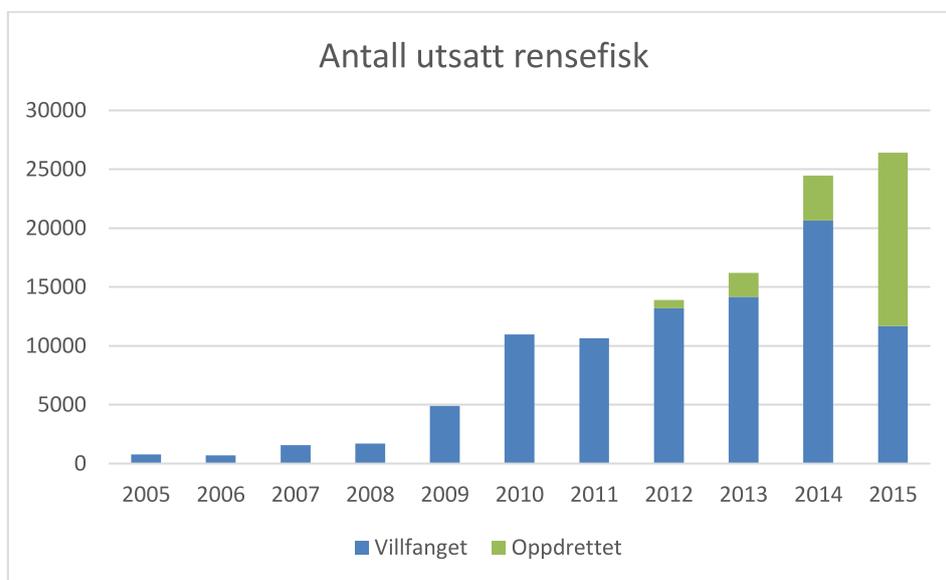
Vi gjør i denne forbindelse oppmerksom på at forslag til endringer i regelverket for å [motvirke negative miljøeffekter av bruk av legemidler mot lakselus ble fastsatt](#) 27.02.2017.

2.3 Bruk av rensefisk – status

Begrepet "rensefisk" er en fellesnevner på fisk som lever sammen med en vert for å rense verten, for eksempel laksefisk, for parasitter som lakselus. Bruk av rensefisk bidrar til en miljømessig bærekraftig utvikling av lakseindustrien ved å bidra til bekjempelse av lakselus.

I startfasen var det først og fremst villfanget leppefisk (hovedsakelig berggyllt, bergnebb, grønngyllt og grasgyllt) som ble benyttet. I dag brukes også oppdrettet rensefisk, inkludert rognkjeks i større grad, med gode resultater. Til tross for dette er det en underdekning av rensefisk. Det vil kunne ta tid før næringen er selvforsynt året rundt. Det er lite som tyder på at etterspørselen etter rensefisk vil minske med det første.

Det er beregnet at det i 2010 ble fanget mellom 10 og 20 millioner vill leppefisk. I 2013 var det registrerte uttaket av leppefisk 15,5 millioner, mens det i 2014 ble tatt ut over 21 millioner individer. Bruken av rensefisk skjøt fart i 2010, og det ble satt ut ca. 11 millioner leppefisk i merder med laks og ørret samme år. I 2013 var tallet på utsett om lag 16 millioner og i 2015 over 26 millioner. Salg av oppdrettet rensefisk har gått fra om lag 700 000 i 2012 til over 14 millioner i 2015. I 2015 gikk også tallet på utsett av villfanget rensefisk ned med nærmere 9 millioner fisk sammenliknet med 2014.

Figur 2: Antall utsatt rensefisk i merder med laks og regnbueørret i årene 2005 til 2015.

Kilde: Fiskeridirektoratet

Grafen over illustrerer utviklingen i utsett av antall individer rensefisk i perioden 2005-2015. Vi gjør oppmerksom på at det ikke differensieres mellom de ulike rensefiskartene. Det finnes bare tall på salg av oppdrettet rensefisk fra 2012. Mengden oppdrettet rensefisk forventes å fortsette å øke.

Høsten 2010 nedsatte Fiskeridirektoratet et utvalg som fikk i oppgave å se på bærekraftig uttak og bruk av leppefisk. Arbeidsgruppen kom med flere forslag til forvaltningstiltak som ble gjennomført i en prøveordning i 2011. Fisket etter leppefisk er regulert med åpningsdato, minstemål, redskapsbegrensning, krav til røkting og deltakelse. Formålet med reguleringene har primært vært å sikre rekruttering og forhindre for høy bidødelighet i fisket etter leppefisk til omsetning. Nye, differensierte regler om minstemål, åpningstid for fisket og fangstmetoder som sikrer seleksjonsfangst og større fluktåpninger ble fastsatt i februar 2015. Videre ble det fra 2016 innført totalkvoter i fisket etter leppefisk og åpningstidene ble endret ytterligere. Formålet med innskrenkningene er å sikre at fisket etter leppefisk reguleres i et langsiktig perspektiv. Forvaltningen skal sikre en høy og stabil tilgang til leppefisk samtidig som arten og økosystemet blir tatt vare på. Mer om forvaltningen av leppefisk er å finne på Fiskeridirektoratets nettsider.¹

Selv om det på ressursiden er tatt grep for å sikre bærekraftig uttak av rensefisk, ser departementet også behov for at det på akvakultursiden foretas tilpasninger i regelverket som på en bedre måte ivaretar både villfanget og oppdrettet rensefisks helse og velferd, i tillegg til at det gjøres enkelte justeringer i tråd med dagens praksis i næringen for å ivareta hensynet til fiskehelse og -velferd og naturens mangfold.

3. FORSLAG TIL ENDRING AV FORSKRIFTER FOR TILPASNING TIL RENSEFISK

Allerede i dag gjelder et ganske omfattende regelverk for rensefisk. Blant annet gjelder de generelle reglene i omsetnings- og sykdomsforskriften som har hjemmel i matloven. En av årsakene til at rensefisk er omfattet av regelverket under matloven er at rensefisk omfattes av definisjonen "akvakulturdyr" i EUs fiskehelsesdirektiv (Rådskonferansen 2006/88/EC). Norsk regelverk er fullharmonisert med EU-regelverket på veterinærområdet.

Akvakulturloven og tilhørende forskriftsverk inneholder en noe annen definisjon av uttrykket "akvakulturdyr" enn EU-regelverket. Oppbevaring og produksjon av leppefisk er i dag regulert av akvakulturdriftsforskriften § 3 bokstav g og j, og det stilles blant annet krav om akvakulturtillatelse etter *forskrift 22. desember 2004 nr. 1799 om tillatelse til akvakultur av andre arter enn laks, ørret og regnbueørret*. Regelverket er imidlertid ikke dekkende for dagens praksis og bruk av rensefisk, som i dag også omfatter bruk og oppdrett av rognkjeks i tillegg til leppefisk.

Hensikten med det foreliggende endringsforslaget er i hovedsak å:

- sikre at akvakulturregelverket er tilstrekkelig oppdatert
- legge til rette for miljøvennlig avlusning

¹ <http://www.fiskeridir.no/fiske-og-fangst/hoeringer/2014/hoering-om-regulering-av-leppefisk> og <http://www.fiskeridir.no/fiske-og-fangst/aktuelt/2015/0215/reguleringa-av-leppefisk-blir-meir-baerekraftig>

- ivareta rensefiskens helse og velferd
- sikre bærekraftig uttak og bruk av villfanget og oppdrettet rensefisk

Det er også av betydning at regelverksendringene ivaretar hensynet til naturmangfoldet på en tilfredsstillende måte.

3.1 Systematikk

Nærings- og fiskeridepartementet har valgt å tilnærme seg akvakulturregelverket og regulering av rensefisk i ulike faser:

Fase A: fangst og transport av rensefisk til midlertidig oppbevaring og akvakulturanlegg

Fase B: installasjoner for midlertidig oppbevaring av rensefisk

Fase C: bruk av rensefisk i akvakulturanlegg med matfisk eller stamfisk

Fase D: transport av rensefisk fra midlertidig oppbevaring til akvakulturanlegg for matfisk og stamfisk

Fase E: akvakultur av rensefisk herunder stamfisk og settefisk

Siktemålet med regelverksendringene er å sikre at alle stadier av oppbevaring, bruk og akvakultur av rensefisk omfattes av akvakulturregelverket. Fra tidspunktet en rensefisk brukes som avluser, settes ut i et akvakulturanlegg eller i en installasjon for midlertidig oppbevaring eller oppdrettes, uavhengig av om den er vill eller oppdrettet, vil rensefisken være å anse som et akvakulturdyr. Om fisken etter fangst settes ut i et akvakulturanlegg, eller om den settes ut i en annen fast installasjon for å gå med annen rensefisk, vil ikke få betydning for en slik vurdering.

Provisorisk oppbevaring i fangstfasen, for eksempel stengsetting, eller i ruser og kar, vil imidlertid ikke være omfattet av akvakulturregelverket. Denne virksomheten omfattes bl.a. av *forskrift om utøvelse av fisket i sjøen* (kap. XVIII) og *forskrift om fartøy som skal føre fangsten levende*.

3.2 Forslag til ny definisjon av "rensefisk"

Uttrykket "rensefisk" er blant annet å gjenfinne i forskrift om bekjempelse av lakselus i akvakulturanlegg (luseforskriften) § 3 bokstav f, og er definert som *"fisk som brukes til å holde lakselus under kontroll i akvakulturanlegg."* I akvakulturdriftsforskriften benyttes bare uttrykket "leppefisk".

Det er behov for en mer enhetlig og dekkende definisjon av rensefisk som dekker ulike faser av bruk, oppdrett, transport og oppbevaring av rensefisken, fra det tidspunktet den er å anse som et akvakulturdyr. Videre er det nødvendig med en definisjon som dekker flere ulike arter som kan benyttes som rensefisk, slik at også andre arter enn rognkjeks og leppefisk omfattes dersom det skulle bli aktuelt i fremtiden.

Departementet foreslår følgende definisjon av rensefisk:

”fisk som er ment for eller brukes til å holde parasitter på annen fisk i akvakulturanlegget under kontroll.”

Vi foreslår at definisjonen tas inn i akvakulturdriftsforskriften § 4 bokstav t. I tillegg foreslår vi at definisjonen tas inn og erstatter den gjeldende definisjonen i luseforskriften § 3 bokstav f. Endringen i luseforskriften vil ikke medføre realitetsendringer.

3.3 Fase A: Fangst og transport av rensefisk

I fase A reguleres fangst, transport og provisorisk oppbevaring av villfanget rensefisk som skal benyttes i akvakulturanlegg, av blant annet *forskrift om utøvelse av fisket i sjøen (utøvelsesforskriften)* og *forskrift om krav til fartøy som skal fiske og føre fangsten levende*.

Departementet foreslår at de gjeldende reglene i all hovedsak videreføres. Det bør imidlertid foretas enkelte justeringer i regelverket slik at det er bedre tilpasset fangst og transport av villfanget rensefisk, og at det tydelig avgrenses mot regelverket som regulerer akvakulturdyr.

3.3.1 Forskrift om utøvelse av fisket i sjøen (utøvelsesforskriften)

For gjennomføringen av selve fangsten av rensefisk mener vi at reglene i *utøvelsesforskriften* kapittel XVIII om fangst av fisk som skal holdes levende, samt restitusjon og mellomlagring, bør videreføres. Enkelte bestemmelser i kapittelet er imidlertid utviklet med sikte på regulering av fangst og levendelagring av torsk til konsum, og passer ikke for fangst av rensefisk. Dette gjelder blant annet reglene om bruk av snurrevad (§ 87), plassering og bruk av mellomlagrings- og restitusjonsmerd og utvidet krav til helsekontroll (§§ 93, 94, 95 og 96).

Videre er det viktig med god sortering av rensefisk før den overføres til faste installasjoner for midlertidig oppbevaring eller leveres til akvakulturanlegg. Ordlyden i *utøvelsesforskriften* § 89 som regulerer sortering er spesialtilpasset torsk og kan ikke uten videre gjøres gjeldende for rensefisk. Årsaken er blant annet at sorteringen er knyttet til bruk av restitusjonsmerd for levendelagring av torsk som skal til konsum.

Vi foreslår derfor at *utøvelsesforskriften* §§ 87, 89, 93, 94, 95 og 96 ikke skal gjelde for rensefisk, se forslag til forskriftsendringer.

3.3.2 Forskrift om krav til fartøy som skal fiske og føre fangsten levende

Vi mener at *forskrift om krav til fartøy som skal fiske og føre fangsten levende* bør videreføres for fangstfasen. Mattilsynet foreslår her at § 9, som stiller krav om Mattilsynets godkjenning av fartøy, ikke skal gjelde for fartøy som skal fiske og føre levende fangst av rensefisk. Det er per i dag om lag 10 fartøy som har slik godkjenning. Det vil imidlertid, av kontrollhensyn, være behov for en rapporteringsordning som gir oversikt over hvem og hvor mange som driver slik transport.

Vi gjør for øvrig oppmerksom på at omsetning og flytting av levende *akvakulturdyr* omfattes av *omsetnings- og sykdomsforskriften*.

3.4 Fase B: Installasjon for midlertidig oppbevaring av rensefisk

Med midlertidig oppbevaring av rensefisk mener departementet når fisken skal samles opp, restitueres, vinterlagres, i installasjoner som defineres av etableringsforskriften § 3 bokstav a og i, og som vil omfattes av kravene til melding, registrering eller godkjenning fra Mattilsynet i §§ 4 og 5. For villfanget rensefisk vil tidspunktet fra oppbevaring i en provisorisk annretning, for eksempel stengsetting eller i ruser og kar, til det øyeblikket den settes ut i en fast installasjon hvor oppdretter begynner å påvirke vekt, størrelse, antall, egenskaper eller kvalitet være et skjæringspunkt. Rensefisken vil fra dette tidspunkt være å regne som et akvakulturdyr. Uttrykket "midlertidig oppbevaring" er ikke ment å gi noen konkret tidsanvisning angående hvor lenge fisken må være lagret for at den skal omfattes av bestemmelsen.

I dag er *oppbevaring av leppefisk* regulert av akvakulturdriftsforskriften. Kravet om akvakulturtillatelse gjelder imidlertid også for alle ulike typer *rensefisk*, jf. *forskrift om tillatelse til andre arter enn laks og ørret*. Det samme gjelder kravene i *etableringsforskriften*, som stiller krav om Mattilsynets godkjenning ved etablering og utvidelse av installasjoner for akvakulturdyr. *Forskrift om internkontroll for å oppfylle akvakulturlovgivningen* oppstiller også krav om rutiner som omfatter oppbevaring av rensefisk.

Selv om oppbevaring av rensefisk i ulik grad er omfattet av akvakulturregelverket allerede, er det behov for enkelte justeringer for å klargjøre regelverket, slik at det omfatter flere ulike arter rensefisk og midlertidig oppbevaring av rensefisk.

3.4.1 Krav om akvakulturtillatelse

Akvakulturloven og forskrift om tillatelse til andre arter enn laks og ørret § 4 slår fast at ingen kan drive akvakultur uten tillatelse. Med akvakultur menes produksjon av akvatiske organismer, som omfatter "ethvert tiltak for å påvirke levende akvatiske organismers vekt, størrelse, antall, egenskaper eller kvalitet", jf. § 3 bokstav a. Etablering av akvakulturanlegg krever også tillatelse fra bl.a. Mattilsynet etter forskrift om utvidelse av etablering og

utvidelse av akvakulturanlegg, zoobutikker m.m. (etableringsforskriften), jf. § 5 jf. § 3 bokstav a, se punkt 3.4.2.

Som vi vil komme nærmere inn på nedenfor i punkt 3.4.3, foreslår departementet at virkeområdet i akvakulturdriftsforskriften § 3 bokstav g endres til også å gjelde installasjoner for *midlertidig oppbevaring av rensefisk*. Dette fører til at midlertidig oppbevaring av all rensefisk, både villfanget og oppdrettet, vil være virksomhet som krever tillatelse, jf. forskrift om tillatelse til andre arter enn laks og ørret.

Utsett av villfanget rensefisk har tidligere ikke vært eksplisitt regulert og foreslås etter dette omfattet av kravet om akvakulturtillatelse. Foretak eller selskaper med installasjoner hvor villfanget eller oppdrettet rensefisk oppbevares midlertidig må etter forslaget søke om akvakulturtillatelse. Vi har per i dag ikke konkret oversikt over hvor stor gruppe forslaget vil ramme, og som vil måtte søke om akvakulturtillatelse. Vi ber derfor særlig om høringsinstansenes syn på dette forslaget.

Søknad om akvakulturtillatelse gjøres på eget skjema² til Fiskeridirektoratet, og det må betales et saksbehandlingsgebyr på kr 3000 per søknad (jf. *forskrift om gebyr og avgift i forbindelse med akvakulturvirksomhet*). For å sikre at alle berørte får behandlet akvakultursøknader i tide, foreslår departementet at kravet om akvakulturtillatelse for midlertidig oppbevaring av rensefisk først skal tre i kraft fra 1. januar 2019.

3.4.2 Forskrift om etablering og utvidelse av akvakulturanlegg

Installasjon for midlertidig oppbevaring av rensefisk er omfattet av *forskrift om etablering og utvidelse av akvakulturanlegg og zoobutikker m.m. (etableringsforskriften)*.

Begrepsbruken i § 2 fjerde ledd, som gjelder levendelagring, kan så tvil om også villfanget rensefisk som oppbevares i midlertidige installasjoner er unntatt fra forskriften.

Departementet foreslår derfor at det presiseres i etableringsforskriften § 2 andre ledd at også *midlertidig oppbevaring av rensefisk* i installasjoner er omfattet av forskriftens krav.

For at Mattilsynet skal kunne planlegge tilsyn, må tilsynet ha oversikt over hvor installasjoner for midlertidig oppbevaring av rensefisk er plassert når det er fisk i anleggene, samt mengden fisk. Vi foreslår derfor at det innføres en meldeplikt i etableringsforskriften § 4 bokstav h.

For å sikre at installasjoner for midlertidig oppbevaring av rensefisk ikke plasseres for nært andre akvakulturanlegg, foreslår vi at Mattilsynet vurderer dette i hvert enkelt tilfelle ut i fra hensynet til smittehygiene, se forslag til § 4 nytt siste ledd.

² Fra 1. september 2015 vil et elektronisk søknadsskjema kunne benyttes, men det vil fortsatt være mulig å benytte seg av papirskjema i en overgangsfase.

3.4.3 Akvakulturdriftsforskriften

Som nevnt innledningsvis, regulerer akvakulturdriftsforskriften i dag oppbevaring av leppefisk, jf. § 3 bokstav g. Departementet foreslår at § 3 bokstav g endres slik at den gjelder *installasjoner for midlertidig oppbevaring av rensefisk*. Videre foreslår vi at en rekke av reglene som ivaretar fiskehelse og -velferd, samt regulerer driften av anlegget, også bør omfatte virksomheten.

Midlertidig oppbevaring i installasjoner er praktisk både for villfanget og oppdrettet rensefisk. Ofte vil det kunne være behov for å oppbevare fisken både på kort og lang sikt, enten på land eller i sjøen, for at den skal kunne brukes på et senere tidspunkt. Det er ønskelig at regelverket omfatter en rekke ulike former for oppbevaring, uavhengig av om fisken er vill eller oppdrettet.

Uttrykket "installasjon" tillegges samme betydning som i etableringsforskriften § 3 bokstav a og i, og som vil omfattes av kravene til melding, registrering eller godkjenning fra Mattilsynet i §§ 4 og 5.

Vi gjør oppmerksom på at departementet ikke har til hensikt å endre gjeldende praksis for hvordan rensefisk oppbevares. Imidlertid er det ønskelig å forskriftsfestsette krav som sikrer at fisken oppbevares forsvarlig og ivaretas i etter de samme reglene som andre akvakulturdyr; om fiskehelse og -velferd, drift av anlegg herunder rømmingssikring, samt naturens mangfold.

3.4.4 Rømmingssikring

Som en konsekvens av departementets forslag til endring av akvakulturdriftsforskriften § 3 bokstav g, vil *forskrift om krav til teknisk standard for flytende akvakulturanlegg (NYTEK-forskriften)* omfatte installasjoner for midlertidig oppbevaring av rensefisk. NYTEK-forskriften stiller krav til forsvarlig teknisk standard ved akvakulturanlegg slik at det ikke tar skade eller havarerer som følge av ytre påkjenninger som bølger, strøm mv. Kravene skal forhindre rømming, herunder rømming av rensefisk. For å kunne sette ut fisk i et oppdrettsanlegg kreves det et anleggssertifikat, jf. blant annet NYTEK-forskriften kapittel 7. § 24. Dette vil også gjelde for rensefisk. Anleggssertifikatet ser på helheten til anlegget, herunder alle hovedkomponenter inkludert notposen, og skal sikre at rømming av fisk ikke oppstår. Se også om krav til maskevidde i akvakulturdriftsforskriften § 37 fjerde ledd (som gjelder for rensefisk):

"Maskevidde i notpose skal være tilpasset fiskens størrelse, slik at fisken ikke kan slippe igjennom notposen. Nøter skal kontrolleres før de tas i bruk, og regelmessig under driften"

De samme kravene som følger av NYTEK-forskriften og akvakulturdriftsforskriften vil også gjelde ved oppbevaring av rensefisk i et akvakulturanlegg for laksefisk som er brakklagt, jf. høringsnotatet 3.5.3.

På denne bakgrunn mener vi at gjeldende standarder tilstrekkelig sikrer mot rømming av rensefisk, og at det ikke er noe særskilt behov for å sikre minstestørrelse for rensefisken slik at maskevidden i lakse-/ørretmerkene ikke blir for stor for den minste/ynge rensefisken. Etter departementets syn vil krav til rømmingssikring av anlegg med rensefisk bidra til bedre kontroll på individnivå i merkene og ressurskontroll, samt forhindre at villfanget eller oppdrettet rensefisk blandes med arter som er naturlig hjemmehørende på stedet.

NYTEK-forskriften gjelder ikke for anlegg for oppbevaring av villfanget fisk i restitusjons- og mellomlagringsmerd eller fangstbasert akvakultur, jf. § 3 tredje ledd. Dette er likevel ikke til hinder for at NYTEK-forskriften blir gjeldende for installasjoner for midlertidig oppbevaring av rensefisk, og vi foreslår derfor ingen endringer i denne forskriften.

3.4.5 IK akvakultur

Forskrift om internkontroll for å oppfylle akvakulturlovgivningen (IK akvakultur) omfatter både fartøy for transport av rensefisk og installasjoner for midlertidig oppbevaring av rensefisk, jf. § 2 jf. § 3 bokstav a. Internkontrollen skal tilpasses virksomhetens art, omfang og risikoforhold, jf. § 5, og kravene til et internkontrollsystem vil således ikke utgjøre en utilbørlig byrde for næringsutøverne. Det er ikke krav om internkontroll knyttet til bestemmelsene som regulerer selve fangsten av rensefisk.

Departementet mener forskriften bør omfatte virksomheten i fase B, altså når rensefisk oppbevares i midlertidige installasjoner. Vi vil derfor ikke foreslå endringer i forskrift om IK akvakultur på dette punkt.

Det foreslås imidlertid en oppdatering av lovhenvisingen i forskrift om IK-Akvakultur § 3 bokstav c. Lov 20. desember 1974 nr. 73 om dyrevern (dyrevernaven), som forskriftsbestemmelsen i dag henviser til, er erstattet av lov 19. juni 2009 nr. 97 om dyrevelferd. Dyrevelferdsloven er korrekt referanse, og korrigeringen innebærer ingen realitetsendringer.

3.5 Fase C: Bruk av rensefisk i akvakulturanlegg med matfisk eller stamfisk

Som nevnt er det først og fremst oppbevaring av leppesfisk og produksjon av rensefisk som er omfattet av dagens akvakulturdriftsforskrift, og som også omfattes av kravet om tillatelse etter forskrift om tillatelse til andre arter enn laks og ørret. Når leppesfisk eller annen rensefisk er på jobb og dermed i benyttes til avlusning i et akvakulturanlegg er denne bruken ikke eksplisitt regulert. Flere aktører har stilt spørsmål om mangel på eksplisitt regulering innebærer at bruken er lovstridig eller uhjemlet, og eventuelt om det stilles krav om akvakulturtillatelse for bruken.

Departementet anser den etablerte rensefiskbruken i norsk oppdrettsnæring som et hensiktsmessig og miljøvennlig alternativ til kjemiske avlusningsmidler, og virksomheten er et viktig virkemiddel for å holde lusenivåene nede av hensyn til påvirkningen på ville laksestammer. Som et utgangspunkt bør rensefisk kunne benyttes til avlusing uten at det må fattes nye enkeltvedtak. Det er likevel et behov for å formalisere bruken, både av hensyn til næringens rettssikkerhet og forutberegnelighet, samt forvaltningens behov for kontroll med virksomheten og viltlevende ressurser. Videre er det behov for bedre ivaretagelse og kontroll av rensefiskens helse og velferd når de går sammen med annen laksefisk for å beite lus.

3.5.1 Krav om tillatelse

Departementet foreslår at bruk av rensefisk i akvakulturanlegg skal reguleres særskilt i en ny bestemmelse i *akvakulturdriftsforskriften* § 3 bokstav h, se punkt 3.5.2. Med uttrykket "*bruk ... av rensefisk i akvakulturanlegg for matfisk og stamfisk*" sikter vi til perioden rensefisken går sammen med annen fisk (verten) for å beite lus. Uttrykket skiller ikke mellom villfanget eller oppdrettet rensefisk, og bestemmelsen har ikke til hensikt å være til hinder for gjenbruk av rensefisk som allerede har gått i en merd sammen med en vert. Bruk av rensefisk vil således falle inn under kravene til akvakulturtillatelse, jf. forskrift om tillatelse til andre arter enn laks og ørret.

Et stort antall oppdrettere benytter seg i dag av rensefisk. Endringsforslaget vil dermed utløse krav om at alle oppdrettere som benytter seg av rensefisk i lakse- og ørretoppdrettsnæringen vil måtte søke om nye akvakulturtillatelser, som igjen vil påføre myndighetene et betydelig saksbehandlingstrykk. Slik saksbehandling vil ta lang tid, og vil kunne utgjøre et hinder og kostnadsdrivende element i den daglige virksomheten til næringen og forvaltningen.

Departementet foreslår derfor at bruk av rensefisk reguleres i *forskrift om tillatelse til akvakultur til for laks, ørret og regnbueørret (laksetildelingsforskriften)* ved at bruk av rensefisk heretter automatisk omfattes av tillatelse til laks og ørret, se forslag til laksetildelingsforskriften § 5 a. Endringsforslaget vil dermed ikke påføre aktører som benytter seg av rensefisk i virksomheten krav om ny søknadsprosess om tillatelse for virksomheten. Rensefisk skal ikke inngå i beregningen av pålydende maksimalt tillatt biomasse (MTB) for akvakulturtillatelse til laks, ørret og regnbueørret. Det vil heller ikke være noen begrensning på antall rensefisk som kan settes ut. Antall rensefisk som går sammen med laksefisk vil bero på lusestrykk og arten som benyttes for å beite lus. Rensefisk som går sammen med laksefisk vil i hovedsak forholdsmessig sett utgjøre en liten biomasse, og således ikke ha noen vesentlig innvirkning på det totale utslippet av organisk materiale og næringssalter.

Vi foreslår i tillegg at den definisjonen av rensefisk som er foreslått inntatt i *akvakulturdriftsforskriften* og *luseforskriften* tas inn i forskrift om tillatelse til laks, ørret og regnbueørret (*laksetildelingsforskriften*), se forslag til ny § 4 h.

3.5.2 Akvakulturdriftsforskriften

Departementet foreslår at det inntas en ny bokstav h i akvakulturdriftsforskriften § 3 som skal gjelde *bruk av rensefisk i akvakulturanlegg for matfisk og stamfisk av laks og ørret*.

Bestemmelsen vil også omfatte perioden rensefisk står i et akvakulturanlegg som er ment for stamfisk eller matfisk av laksefisk, men hvor stamfisken eller matfisken ikke er satt ut ennå, er flyttet eller slaktet ut. Vi gjør i denne sammenheng dessuten oppmerksom på Mattilsynets høringsforslag om endringer i akvakulturdriftsforskriften § 40 (se vedlegg). En følge av Mattilsynets forslag vil være at rensefisk vil kunne oppbevares i et akvakulturanlegg for laksefisk som er brakklagt, dersom det er forsvarlig ut fra smittehensyn. Det er tatt hensyn til Mattilsynets forslag i departementets forslag til akvakulturdriftsforskriften § 3 bokstav h.

Departementet mener at rensefisk som et utgangspunkt bør reguleres likt som annen matfisk og stamfisk som den svømmer sammen med. Lik behandling av fisk i samme anlegg er både praktisk og forenkende. Vi foreslår derfor at en rekke bestemmelser som regulerer fiskens helse og velferd, herunder for eksempel krav om rapportering, tilsyn, føring og nødvendig rømmingssikring, også bør gjelde ved bruk av rensefisk.

Det er imidlertid ikke ment at bruk av rensefisk skal være så rigid at man ikke kan avvike fra driftsplan dersom det forekommer uforutsette hendelser.

Videre bør det ved bruk og oppbevaring i matfiskanlegg for laksefisk ikke skilles mellom villfanget og oppdrettet rensefisk. Rent praktisk vil det være vanskelig å skille vill rensefisk fra oppdrettet rensefisk med det blotte øye, og en differensiert regulering vil være både krevende og u hensiktsmessig. Etter departementets syn bør fiskens helse og velferd og driftsmetodene ta like god vare på fisken uavhengig av om den har vokst opp vilt eller i et oppdrettsanlegg.

Sett fra et ressurs- og velferdsperspektiv er det en utfordring at rensefisk følger med ved levering av laksefisk til slaktning. Det er derfor et behov for at rensefisken sorteres ut før merden tømmes, og at fisken enten avlives med forsvarlig metode eller blir brukt igjen. I dag er det ingen bestemmelse som sikrer dette på en egnet måte. For å sikre forsvarlig sortering foreslår departementet at det inntas en bestemmelse om dette i § 28 andre ledd, andre punktum.

Departementet ser også at det kan oppstå velferdsmessige utfordringer om rensefisk ikke blir sortert ut før matfisk og stamfisk av laksefisk blir behandlet med kjemikalier, legemidler eller ferskvann. Særlig kan det oppstå problem dersom rensefisk utsettes for behandling med ferskvann, siden fisken ikke er anadrom og vil dø dersom den eksponeres for ferskvann i en viss periode.

Vi foreslår at det i forslaget til § 28 andre ledd, inntas en egen bestemmelse som pålegger oppdretter å sortere ut rensefisk før det settes i verk behandling med kjemikalier, legemidler

eller ferskvann, som kan være skadelig for rensefisk. Bestemmelsen åpner imidlertid for at rensefisken, etter samråd med veterinær/fiskehelsepersonell, kan bli stående i produksjonsenheten, dersom dette tar bedre hensyn til rensefiskens velferd enn en utsortering ville gjort.

Departementet har vurdert om akvakulturdriftsforskriften § 44 om månedlig innrapportering bør inntas i virkeområdet i forslag til § 3 bokstav h. Paragraf 44 stiller krav om at det fra akvakulturanlegg i sjø månedlig skal rapporteres om tidspunktet for brakklegging, samt opplysninger på produksjonsenhetsnivå som blant annet gjelder utsett, beholdning, biomasse, uttak, tap, forbruk og volum. Det vil dermed gjelde en samme rapporteringsplikt ved for eksempel tap og utslakting av rensefisk som for matfisk.

Rapporteringskravene i § 44 vil stimulere til bedre kontroll med både villfanget og oppdrettet rensefisk, som igjen vil kunne bidra til større oppmerksomhet på fiskens helse og velferd på individnivå. Dessuten mener departementet at rapporteringsplikten vil kunne stimulere til bedre rømmingssikring ved at vi vil få en bedre oversikt over mengden vill og oppdrettet fisk som faktisk brukes, dør eller rømmer fra akvakulturanlegg. Dette vil igjen gi myndighetene en bedre bestandskontroll med rensefisk. Selv om rapporteringskravene vil kunne bidra til bedre velferd for rensefisk, rømmingssikring og bestandskontroll, ser vi at økte plikter vil kunne påføre næringen enkelte ulemper. Vi ber derfor særskilt om høringsinstansenes syn på dette spørsmålet.

Dersom krav om rapportering inntas i virkeområdet for bruk og hold av rensefisk, vil forskrift om bekjempelse av lakselus i akvakulturanlegg § 10 bokstav g være overflødig, og kan dermed oppheves.

3.5.3 NYTEK-forskriften og IK-Akvakultur

Som en konsekvens av at bruk av rensefisk foreslås formalisert, og at det stilles krav om akvakulturtillatelse til drift, vil også det øvrige akvakulturregelverket omfatte virksomheten. Blant annet vil forskrift om *internkontroll for å oppfylle akvakulturlovgivningen (IK-Akvakultur)* og *NYTEK-forskriften* omfatte virksomheten.

Departementet anser det som både uhensiktsmessig og praktisk vanskelig dersom det skulle skilles mellom kravene til internkontroll og rømmingssikring for rensefisk og laksefisk som går sammen i ett og samme anlegg. Vi mener dessuten at styrkede krav om internkontroll og rømmingssikring vil kunne bidra til bedre kontroll med, oversikt over og oppmerksomhet på fiskens velferds- og helsetilstand når den "er på jobb" og går i merden med annen laksefisk.

Mattilsynet ønsker å åpne for at rensefisk kan «oppbevares» på lokaliteten i brakkleggingsperioden. Dersom det blir aktuelt kan det bli en endring i akvakulturdriftsforskriften § 40, tredje ledd. Forslaget innebærer at det er tillatt å la rensefisk fra forrige utsett forbli på lokaliteten under brakkleggingen, og at det er tillatt å sette ut

rensefisk under brakkleggingsperioden, dersom dette er forsvarlig utfra smittehensyn. Denne bestemmelsen er hørt i Mattilsynets revisjon av akvakulturdriftforskriften, og hadde høringsfrist 01.07.2016. Det er ikke konkludert noe enda.

For å være sikker på at det er forsvarlig å la rensefisk fra forrige utsett forbli på lokaliteten under brakkleggingen har Mattilsynet bedt Vitenskapskomiteen for Mattrygghet (VKM) om å foreta en risikovurdering. I vurderingen skal det redegjøres for hvor stor risikoen er for at rensefisk kan overføre smitte og sykdom til neste produksjonssyklus dersom rensefisk blir stående i samme merd under brakklegging. VKM skal også redegjøre for hvor stor risiko flytting av rensefisk fra områder med smittsomme sykdommer utgjør. Risikovurderingen skal etter planen publiseres i november 2017.

Når risikovurderingen er ferdigstilt vil det også vurderes hvordan oppdretter kan gjennomføre en forsvarlighetsvurderingen og dokumentere en vurdering i tråd med *forskrift om internkontroll for å oppfylle akvakulturlovgivningen*.

Vi vil derfor ikke foreslå endringer på dette punkt, men presiserer at kravene i NYTEK-forskriften og IK-Akvakultur også skal gjelde for rensefisk.

3.6 Fase D: Transport av akvakulturdyr fra midlertidig oppbevaring og mellom akvakulturanlegg for matfisk

Forskrift om transport av levende akvakulturdyr (transportforskriften) omfatter transport av akvakulturdyr, herunder vill og oppdrettet rensefisk.

Transportforskriften stiller omfattende krav til all transport av levende akvakulturdyr, og det er ikke differensiert mellom transportens formål. Slik departementet ser det, vil det være urimelig tyngende for fisker å etterleve transportforskriftens vilkår for transport av *villfanget* rensefisk som skal transporteres direkte *til* et akvakulturanlegg eller fast installasjon for midlertidig oppbevaring. Forskriften er ikke laget med sikte på slik transport, og den blir heller ikke håndhevet til dette formålet. Slik transport ivaretas uansett av reglene i kapittel XVIII i *utøvelsesforskriften* og *forskrift om krav til fartøy som skal fiske og føre fangsten levende*, hvor det også stilles krav til transporten og fartøyet som ivaretar fiskens helse og velferd.

Departementet foreslår at derfor at direkte transport av villfanget rensefisk *til* fast installasjon for midlertidig oppbevaring eller for *direkte levering* til akvakulturanlegg unntas fra transportforskriftens virkeområde, se forslag til endringer i *transportforskriften § 3 tredje ledd*. Transportforskriften vil kun gjelde for transport av rensefisk som skal transporteres fra eller mellom installasjoner for midlertidig oppbevaring av rensefisk eller til og mellom akvakulturanlegg for laksefisk. Forskriften skiller ikke mellom vill og oppdrettet rensefisk på dette området.

Departementet ønsker at transport av all levende fisk, fra midlertidig oppbevaring og mellom akvakulturanlegg, skal ha samme rammer. Vi foreslår derfor å stille samme krav til utstyr og installering av posisjonsrapporteringsutstyr til brønnbåter som transporterer levende fisk til og fra akvakulturanlegg, som settefisk, matfisk eller stamfisk til eller fra akvakulturanlegg har per dags dato. Det foreslås derfor at det fra 1. januar 2019 skal være krav om geografisk sporing av brønnbåter, og krav om at informasjon om bunnventilenes stilling skal registreres og loggføres automatisk på båter som fører levende fisk fra midlertidig oppbevaring og mellom akvakulturanlegg. Dette vil ha noen økonomiske konsekvenser for aktører som kun transporterer rensefisk eller annen fisk fra midlertidig oppbevaring og mellom akvakulturanlegg, se høringsnotatet punkt 3.6.1.

Det vil alltid være en viss risiko for spredning og etablering av fremmede arter og spredning av patogener og parasitter ved transport av fisk og vann. Dette gjelder for all transport av levende fisk, og ikke bare rensefisk. Gjentatte transporter øker sannsynligheten for spredning og etablering av fremmede skadelige arter og spredning av patogener og parasitter. Fra 1. januar 2016 stilles det i forskrift om fremmede organismer under naturmangfoldloven kap. IV krav til tiltak som medfører fare for utilsiktet utslipp og spredning av fremmede arter, herunder transport og utslipp av fisk og vann i utsettingslokaliteter. Departementet mener imidlertid at denne problemstillingen er såpass generell at det ikke er naturlig å gå dypt inn på den i denne omgang.

3.6.1 Økonomiske konsekvenser for endring av *forskrift om transport av levende akvakulturdyr (transportforskriften) 9a første ledd.*

Per i dag er det 18 brønnbåter som transporterer rensefisk til eller mellom anlegg og ikke har sporingssystem. Dette kommer frem av å sammenligne liste av brønnbåter som er godkjente av Mattilsynet med Fiskeridirektoratets liste over brønnbåter med godkjent sporinssystem.

Det er relativt lave kostnader for innkjøp av utstyr og programvare for sporing. Anslagsvis vil det koste kr. 15- 30 000 per båt, i tillegg må det påregnes årlige driftskostnader. Departementet kan ikke se at forslaget vil ha noen store økonomiske eller administrative konsekvenser for næringen.

Innføring av krav til sporing vil gi oppdretterne mulighet til å ettergå transportrutene til brønnbåter dersom det er mistanke om at det er forhold i transporten som kan ha påført fisken sykdom. Samtidig vil det gi brønnbåteierne mulighet til å dokumentere at de har holdt seg til riktig rute. Departementet anser at fordelene ved sporing veier tyngre enn den økonomiske byrden som blir påført ved innkjøp av utstyr og programvare for sporing.

3.7 Fase E: Akvakultur av rensefisk, inkludert stamfisk og settefisk av rensefisk

For oppdrett av rensefisk stilles det i dag krav om akvakulturtillatelse (forskrift om tillatelse til andre arter enn laks og ørret) og det stilles også enkelte krav til driften av akvakulturanlegg

for leppefisk i akvakulturdriftsforskriften § 3 bokstav j. Også her er det behov for enkelte tilpasninger i forskrifts form som harmonerer bedre med dagens arter som oppdrettes.

Vi gjør her særskilt oppmerksom på Mattilsynets foreslåtte endringer i akvakulturdriftsforskriften som vil ha betydning for akvakultur av rensefisk. Mattilsynets endringsforslag er tatt hensyn til i dette forslaget til endringer, se forslag til endring av akvakulturdriftsforskriften § 3 bokstav i. Dette vil særskilt gjelde henvisningene til akvakulturdriftsforskriften §§ 50, 50a, 53 og 62. Forslaget her må følgelig leses i sammenheng med Mattilsynets foreslåtte endringer, se vedlegg.

3.7.1 Krav om tillatelse

På lik linje med produksjon av alle andre akvakulturdyr er det forutsatt et krav om akvakulturtillatelse for produksjon (akvakultur) av rensefisk, jf. *forskrift om tillatelse til andre arter enn laks og ørret*. Foretak som i dag produserer rensefisk vil allerede ha slik akvakulturtillatelse, og forslag til endringer i akvakulturdriftsforskriften § 3 bokstav i vil ikke medføre endringer for slik virksomheten. Tilsvarende vil også gjelde for akvakultur av stamfisk eller settefisk av rensefisk.

Departementet foreslår ingen endringer på dette punkt.

3.7.2 Akvakulturdriftsforskriften

Akvakulturdriftsforskriften § 3 omhandler forskriftens virkeområde, og bestemmelsen regulerer i all hovedsak akvakultur av laks, ørret, regnbueørret, bløtdyr og annen matfisk, jf. bokstav a-i. Produksjon av all av fisk, herunder rensefisk, reguleres av § 3 bokstav j, jf. kapittel 1, 2, 3 og 7.

Selv om regelverket i dag omfatter oppdrett av rensefisk, er det både ønskelig og nødvendig at akvakulturdriftsforskriften er bedre tilpasset virksomheten og den praksis som foregår i dag. Departementet ønsker derfor legge til en egen bestemmelse om akvakultur av rensefisk, inkludert stamfisk og settefisk av rensefisk, se forslag til ny bestemmelse i § 3 bokstav i.

Departementet mener det er hensiktsmessig at enkelte regler om stamfisk i akvakulturdriftsforskriften også bør gjelde for stamfisk av rensefisk. Vi foreslår derfor at akvakulturdriftsforskriften §§ 44 fjerde ledd, 45, 50 første, tredje og femte ledd, 50 a, 51 og 53 tas inn i det saklige virkeområdet i den nye bestemmelsen i § 3 bokstav i. Det er i denne sammenheng foreslått en tilpasning i ordlyden i § 45 første ledd, slik at den også omfatter årlig rapportering av stamfisk av rensefisk.

I kapittel 5 i akvakulturdriftsforskriften er det nedfelt tilleggskrav ved produksjon av settefisk og kultiveringsfisk. Siden oppdrettet rensefisk kan sendes til ulike matfiskanlegg, er det etter departementets skjønn hensiktsmessig at rensefisk omfattes av enkelte av de samme reglene

som for settefisk av laks og ørret. Vi foreslår derfor at §§ 56-58, § 59 første ledd, § 61 og § 62 første, tredje og fjerde ledd, tas inn i virkeområdet i forslag til ny § 3 bokstav i. Dette innebærer at det blant annet vil stilles krav til driften, journalføring, rapportering og helsekontroll.

Mens det er vanlig å omsette rogn ved produksjon av laksefisk, kan det være plommeseckklarver eller yngel som er aktuelt omsetningsstadium for rensefisk. Berggyllt f.eks. gyter naturlig og kan derfor ikke strykes. Eggene, som er klebrige, kan ikke høstes fra "substratet" som de sitter på, og flytting og omsetning må derfor skje som plommeseckklarver eller yngel. Slik § 57 er utformet er bestemmelsen ikke tilpasset rensefisk. Vi foreslår derfor at uttrykket "plommeseckklarver og yngel" tilføyes i § 57 første ledd bokstav a.

4. FORHOLDET TIL NATURMANGFOLDLOVEN

I lov om forvaltningen av naturens mangfold (nml.) § 7 er det slått fast at bestemmelsene i §§ 8-12 skal ligge til grunn "som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet", og at vurderingen skal fremgå av avgjørelsen. Et høringsbrev er ikke en avgjørelse i lovens forstand, men departementet finner det naturlig å redegjøre for hovedpunktene i vurderingen.

Naturmangfoldloven stiller blant annet krav til kunnskapsgrunnlaget, føre-var prinsippet, økosystemtilnærming og miljøforsvarlige teknikker. All bruk og oppdrett av fisk berører naturmangfoldet, og det blir dermed stilt krav om at avgjørelsen så langt det er rimelig skal bygge på vitenskapelig kunnskap om bestandssituasjonen for arter, utbredelse og økologisk tilstand for naturtyper og effekten av påvirkning.

4.1 Bruk og oppdrett i områder der rensefisk har sitt naturlige utbredelsesområde

Per i dag vet vi lite om den ville rensefiskens utbredelse og omfang, atferd og liv. Interessen for og kunnskapen om disse forholdene har vokst, og noe av årsaken til dette ligger i oppdrettsnæringens behov for og bruk av rensefisk som avluser. Som nevnt innledningsvis er oppdrettsnæringens behov for rensefisk omfattende, og det er lite som tyder på at behovet vil avta med det første.

Havforskningsinstituttet har tidligere uttrykket bekymring for veksten i uttaket av rensefisk, særlig leppefisk. Leppefisk ser ut til å være stasjonær, og et for høyt fiskepress kan føre til lokal nedfisking av bestandene. Som nevnt over i punkt 2 er det innført skjerpede regler om fisket etter blant annet leppefisk for å sikre et bærekraftig uttak. For å unngå et høyt fiskepress er det viktig at akvakulturregelverket legger til rette for forsvarlig oppdrett, oppbevaring, bruk og gjenbruk av alle typer rensefisk som benyttes i havbruksnæringen.

Av leppefiskene er det særlig bergnebb, grønngyllt og berggyllt som blir brukt til å fjerne lakselus fra laks i oppdrett. De aktuelle leppefiskartene som benyttes i havbruksnæringen i dag har sitt utbredelsesområde fra svenskekysten, rundt Sørlandet og nordover. Grønngyllt og

berggyllt er funnet i sparsomme mengder nord til Flatanger. I dag finnes bergnebb til og med Lofoten. Sannsynligvis er leppefiskene oppdelt i mange små, lokale bestander. Vi vet ikke om det er lokale tilpasninger til det lokale miljø, men kunnskap om andre arter tilsier at dette er sannsynlig. Dette gjør det vanskeligere å anslå størrelsen på hver enkelt bestand, og dermed effekten av fiske. Lokalt bestander kan være utfisket samtidig som andre nærliggende områder kan være nærmest upåvirket av fiske. De enkelte leppefiskbestandene er avhengig av lokal rekruttering og individuell vekst. Siden flere av artene (blant annet berggyllt) skifter kjønn, blir rekrutteringen i stor grad bestemt av alders- og kjønns sammensetningen. Både berggyllt og bergnebb vokser sent og har høy levealder. Det er usikkert hvilke konsekvenser oppdrett av ulike leppefiskarter innenfor disse områdene vil ha for vill leppefisk, og det er foreløpig lite kunnskap om hva som skjer med rømt leppefisk (både vill og oppdrettet). Kunnskapen om lokale bestander, rensefiskens utbredelse og atferd bør på sikt styrkes. Det er for øvrig iverksatt forsøk med merking, som vil kunne gi oss en bedre indikasjon på hva som skjer med fisken som ikke er å finne igjen som dødfisk. Etter det vi vet per i dag, går ikke leppefisk på store vandringer og holder seg innenfor et heller lite område.

Det kan reises spørsmål om føre-var-prinsippet bør tillegges så stor vekt at det i størst mulig grad må tilstrebes bruk av stedegne stammer ved bruk av rensefisk. Departementet mener at det i praksis vil være vanskelig å gjennomføre en ordning med *vilkår* om å benytte rensefisk fra et nærmere avgrenset geografisk område. I den grad leppefisk er oppdelt i mange små bestander som lever mer eller mindre isolert, vil en opprettelse av slike geografiske områder ha en begrenset nytteverdi med tanke på innblanding av ikke-stedegne bestander sett opp mot hvor store områdene vil måtte være. Vi vurderer det slik at det ikke i forskriften bør knyttes *vilkår* om å benytte rensefisk fra et nærmere avgrenset geografisk område.

Departementet mener likevel at oppdretter bør *tilstrebe* å bruke lokale bestander, eller bestander innenfor et nærmere avgrenset område, der dette er mulig når det brukes villfanget rensefisk. Det er et mål i seg selv å redusere lang transport av fisk, ut i fra både fiskevelferd og smittehensyn.

4.2 Rensefisk som et alternativ til kjemiske lusmidler

Rensefisk er, som nevnt, både et velfungerende og et miljøvennlig alternativ til kjemiske avlusningsmidler. Som avluser er rensefisk skånsom mot det marine havmiljøet og for vertenes (laksefisken) helse og velferd. Bruk av rensefisk er derfor en metode som både myndighetene og miljøverninteresser oppfordrer til. Videre er rensefisk et godt virkemiddel for næringen for å holde lusenivået nede store deler av året, av hensyn til ville laksestammer. Dette medvirker til at behovet for og bruken av kjemiske avlusningsmidler kan holdes på et så lavt nivå som mulig, i tillegg til at det kan bidra til å avdempe resistensutvikling ved hyppig bruk av slike midler. Samlet sett mener vi derfor at bruk av rensefisk kan redusere den økologiske belastningen havbruksnæringen har på økosystemene, jf. nml. § 10, og videre at bruk av rensefisk er en miljøvennlig driftsteknikk, jf. nml. § 12. Bruk og uttak av særlig villfanget rensefisk må imidlertid være forsvarlig og bærekraftig.

4.3 Oppdrettet rensefisk som et alternativ og supplement til villfanget rensefisk

Økt rensefiskoppdrett vil kunne føre til en viss økning i utslipp fra landbaserte oppdrettsanlegg. Anleggene vil måtte ha utslippstillatelse på lik linje som all annen landbasert oppdrett. En økning i produksjonen vil også kunne føre til at det settes ut flere rensefisk i åpne anlegg i sjø. Prosentandelen rensefisk i forhold til oppdrettslaks er likevel så liten at dette ikke vil ha vesentlig innvirkning på det totale utslippet av organisk materiale og næringsalter. Det foregår allerede en god del oppdrett av rensefisk, men regelverket er per i dag ikke særlig godt tilpasset slik produksjon. Det er derfor både viktig og hensiktsmessig at regelverket blir tilpasset slik bruk, oppbevaring og oppdrett, både av hensyn til fiskevelferd og fiskehelse, og av hensyn til ville bestander. Slik vi ser det, vil en tilpasning av regelverket, særlig med tanke på rømmingssikkerhet, bidra til å unngå og forebygge mot skade på naturmangfoldet, jf. prinsippene i naturmangfoldloven §§10 og 12 om samlet belastning og miljøforsvarlige teknikker.

4.4 Konklusjon

Endringsforslagene i vedlegget til dette høringsbrevet innebærer enkelte justeringer i ulike forskrifter, som i all hovedsak legger til rette for miljøvennlig avlusning og bevaring av ville bestander som blir brukt som rensefisk i lakseoppdrettsnæringen.

5. ØKONOMISKE OG ADMINISTRATIVE KONSEKVENSER

Arbeidet mot lakselus er viktig for å skåne ville laksestammer mot en potensielt høy og skadelig lusepåvirkning, og en forutsetning for oppdrettsnæringens videre vekst. Som det er vist til innledningsvis i høringsbrevet, har vi de siste årene sett en tendens til økende bruk av kjemikalier mot lakselus noe som skyldes økende utfordringer med resistens mot de tradisjonelt brukte lusemidlene. Dette er en av den norske oppdrettsnæringens største utfordringer per dags dato.

Som det er vist til flere ganger i høringsnotatet, foreligger en forutsetning om at oppdrett, bruk og oppbevaring av rensefisk vil øke med tiden. Årsaken er først og fremst at det er sannsynlig at næringen stadig vil lykkes bedre med oppdrett av slike fiskearter, og at en med tiden også vil kunne få bedre metoder for å oppbevare rensefisk som allerede har gått i samkultur med en vert. Noen av regelverksendringene vi foreslår vil kunne innebære tekniske og økonomiske konsekvenser for oppdrettsnæringen, ved at det nå blir stilt eksplisitte krav om rapportering, rømmingssikring og akvakulturtillatelse. For eksempel vil dette gjelde for utsett og midlertidig oppbevaring av rensefisk (også villfanget) i faste installasjoner, noe som innebærer at slik virksomhet er konsesjonspliktig og vil omfattes av akvakulturregelverket for øvrig. Virksomheter som ikke allerede har installasjoner som oppfyller krav i NYTEK-forskriften vil måtte påregne krav om oppgraderinger. Slike oppgraderinger vil kunne være kostbare.

For aktører som driver med akvakultur av rensefisk, kan det bli nødvendig med enkelte tekniske oppgraderinger, men vi antar at de fleste landanleggene allerede oppfyller kravene (dette gjelder for eksempel rensefiskoppdrettere som har tatt i bruk gamle torskeoppdrettsanlegg).

Selv om antall rensefiskoppdrettere er lavt, vil forvaltningen kunne få en viss økning i arbeidsoppgaver på grunn av økt tilsyn og kontroll, og dermed kostnader dette vil føre med seg. Med tiden vil det også kunne oppstå behov for kompetanseheving for å gjennomføre inspeksjoner på nye typer anlegg med nye fiskearter. Kostnadene vil måtte dekket over sektormyndighetenes budsjetter og tildelte midler.

Bruk av rensefisk er et viktig virkemiddel i laksenæringens lusebekjempelse. Det er både skånsomt mot miljøet og laksefisken i merden. Dessuten kan rensefisk som lusespiser bidra til å dempe bruken av kjemiske lusemidler og resistens. Selv om endringsforslagene kan påføre næring og forvaltning ekstra byrder og kostnader, anser vi rensefisk som nyttedyr i norsk oppdrett og et viktig tiltak som det bør tilrettelegges best mulig for, både av hensyn til laksenæringen selv, men også av hensyn til rensefiskens helse og velferd, samt for å sikre forsvarlig uttak og ivaretagelse av ville stammer.

Vi mener derfor at de miljømessige og dyrevelferds- og helsemessige fordelene ved å legge til rette for bærekraftig bruk av rensefisk vesentlig overstiger de økonomiske og administrative konsekvensene næringen og forvaltningen påføres ved endringsforslagene i dette høringsbrevet.

Med hilsen

Yngve Torgersen
avdelingsdirektør

Martin H. Bryde
avdelingsdirektør

Dokumentet er elektronisk signert og har derfor ikke håndskrevne signaturer

Adresseliste

Finansdepartementet
Justis- og beredskapsdepartementet
Klima- og miljødepartementet
Kommunal- og moderniseringsdepartementet
Sametinget

Fylkesmannen i Finnmark
Fylkesmannen i Hordaland
Fylkesmannen i Møre og Romsdal
Fylkesmannen i Nordland
Fylkesmannen i Nord-Trøndelag
Fylkesmannen i Sør-Trøndelag
Fylkesmannen i Troms
Fylkesmannen i Aust- og Vest-Agder
Fylkesmannen i Sogn og Fjordane
Fylkesmannen i Rogaland
Fylkesmannen i Buskerud
Fylkesmannen i Vestfold
Fylkesmannen i Østfold
Havforskningsinstituttet
Veterinærinstituttet
Fiskeridirektoratet
Mattilsynet
Miljødirektoratet
Regelrådet

Finnmark fylkeskommune
Hordaland fylkeskommune
Møre og Romsdal fylkeskommune
Nordland fylkeskommune
Nord-Trøndelag fylkeskommune
Rogaland fylkeskommune
Sogn og Fjordane fylkeskommune
Sør-Trøndelag fylkeskommune
Troms fylkeskommune
Vest-Agder fylkeskommune
Østfold fylkeskommune
Buskerud fylkeskommune

Vestfold fylkeskommune

Bellona

Greenpeace

Hovedorganisasjonen Virke

Innovasjon Norge

Kommunenes Sentraforbund

Landsorganisasjonen i Norge

Natur og Ungdom

Nettverk for fjord- og kystkommuner

Norges Fiskarlag

Norges Jeger- og Fiskerforbund

Norges Kystfiskarlag

Norges Miljøvernforbund

Norges Naturvernforbund

Norsk institutt for naturforskning

Norske Lakseelver

WWF-Norge

Norsk Industri

Næringslivets hovedorganisasjon

Sjømat Norge

Norske sjømatbedrifters landsforening

Tekna Fiskehelse

Den norske Veterinærforeningen

Aqua Kompetanse AS

Fiskehelse Nord

Fjord-Lab AS

FoMAS - Fiskehelse og Miljø AS

Årkerblå AS

LetSea

Kystlab preBio

Labora AS

MarinHelse AS

Vesterålen Fiskehelsetjeneste

Kystrederiene